KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 24.5.2023 r.
COM(2023) 614 final

Zalecenie

ZALECENIE RADY

w sprawie krajowego programu reform Łotwy na 2023 r., zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Łotwę programu stabilności

{SWD(2023) 614 final}

Zalecenie

ZALECENIE RADY

w sprawie krajowego programu reform Łotwy na 2023 r., zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Łotwę programu stabilności

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 121 ust. 2 i art. 148 ust. 4,

uwzględniając rozporządzenie Rady (WE) nr 1466/97 z dnia 7 lipca 1997 r. w sprawie wzmocnienia nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych[1], w szczególności jego art. 5 ust. 2,

uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1176/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania[2], w szczególności jego art. 6 ust. 1,

uwzględniając zalecenie Komisji Europejskiej,

uwzględniając rezolucje Parlamentu Europejskiego,

uwzględniając konkluzje Rady Europejskiej,

uwzględniając opinię Komitetu ds. Zatrudnienia,

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Finansowego,

uwzględniając opinię Komitetu Ochrony Socjalnej,

uwzględniając opinię Komitetu Polityki Gospodarczej,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241[3] ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności weszło w życie 19 lutego 2021 r. Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności zapewnia państwom członkowskim wsparcie finansowe służące realizacji reform i inwestycji, co pociąga za sobą impuls fiskalny finansowany przez UE. Zgodnie z priorytetami europejskiego semestru przyczynia się on do ożywienia gospodarczego i społecznego oraz do wdrażania zrównoważonych reform i inwestycji, których celem jest w szczególności promowanie zielonej i cyfrowej transformacji oraz zwiększenie odporności gospodarek państw członkowskich. Pomaga również wzmocnić finanse publiczne oraz pobudzić wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy w średnim i długim okresie, a także zwiększyć spójność terytorialną wewnątrz UE i wspierać dalsze wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych. Maksymalny wkład finansowy dla każdego

[1] Dz.U. L 209 z 2.8.1997, s. 1.

[2] Dz.U. L 306 z 23.11.2011, s. 25.

[3] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 17).

państwa członkowskiego w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności został zaktualizowany w dniu 30 czerwca 2022 r., zgodnie z art. 11 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/241.

(2) Dnia 22 listopada 2022 r. Komisja przyjęła roczną analizę zrównoważonego wzrostu gospodarczego na 2023 r.[4], rozpoczynając tym samym cykl europejskiego semestru na rzecz koordynacji polityki gospodarczej w 2023 r. W dniu 23 marca 2023 r. Rada Europejska zatwierdziła priorytety tej rocznej analizy skupione wokół czterech wymiarów konkurencyjnej zrównoważoności. W dniu 22 listopada 2022 r., działając na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1176/2011, Komisja przyjęła również sprawozdanie przedkładane w ramach mechanizmu ostrzegania na 2023 r., w którym wskazała Łotwę jako jedno z państw członkowskich, w których mogą występować zakłócenia równowagi lub które są narażone na takie zakłócenia i w przypadku których potrzebna będzie szczegółowa ocena sytuacji. W dniu 24 lutego 2023 r. Komisja przyjęła także opinię w sprawie projektu planu budżetowego Łotwy na 2023 r. Komisja przyjęła również zalecenie dotyczące zalecenia Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro, które Rada Europejska zatwierdziła w dniu 23 marca 2023 r., a Rada przyjęła w dniu 16 maja 2023 r., a także wniosek dotyczący wspólnego sprawozdania o zatrudnieniu na 2023 r., w którym przeanalizowano wdrażanie wytycznych dotyczących zatrudnienia i zasad Europejskiego filaru praw socjalnych i które zostało przyjęte przez Radę w dniu 13 marca 2023 r.

(3) Choć gospodarki UE wykazują się niezwykłą odpornością, kontekst geopolityczny nadal wywiera negatywny wpływ. W czasie gdy UE stanowczo popiera Ukrainę, unijny program polityki gospodarczej i społecznej skupia się na ograniczaniu w perspektywie krótkoterminowej negatywnych skutków wstrząsów energetycznych dla znajdujących się w trudnej sytuacji gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, a także na kontynuowaniu działań mających na celu realizację zielonej i cyfrowej transformacji, wspieranie zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, zachowanie stabilności makroekonomicznej oraz zwiększenie odporności w perspektywie średnioterminowej. W programie tym silny nacisk kładzie się też na zwiększenie konkurencyjności i wydajności.

(4) W dniu 1 lutego 2023 r. Komisja wydała komunikat pt. „Plan przemysłowy Zielonego Ładu na miarę epoki neutralności emisyjnej”[5] mający na celu pobudzenie konkurencyjności unijnego przemysłu neutralnego emisyjnie oraz wspieranie szybkiej transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu. Plan ten stanowi uzupełnienie bieżących wysiłków w ramach Europejskiego Zielonego Ładu i REPowerEU. Celem planu jest stworzenie bardziej sprzyjającego otoczenia dla zwiększenia zdolności produkcyjnych UE w zakresie technologii i produktów neutralnych emisyjnie niezbędnych do osiągnięcia ambitnych celów klimatycznych UE, jak również zapewnienie dostępu do odpowiednich surowców krytycznych, m.in. przez dywersyfikację źródeł, właściwą eksploatację zasobów geologicznych w państwach członkowskich i maksymalny recykling surowców. Plan opiera się na czterech filarach: przewidywalnym i uproszczonym otoczeniu regulacyjnym, przyspieszeniu dostępu do finansowania, podnoszeniu umiejętności oraz otwartym handlu zapewniającym odporne łańcuchy dostaw. W dniu 16 marca 2023 r. Komisja wydała również komunikat pt. „Długoterminowa konkurencyjność UE: perspektywa

[4] COM(2022) 780 final.
[5] COM(2023) 62 final.

na przyszłość po 2030 r.”[6], oparty na dziewięciu wzajemnie wzmacniających się czynnikach i mający na celu wypracowanie ram regulacyjnych sprzyjających wzrostowi gospodarczemu. W komunikacie tym wyznaczono priorytety polityki nastawione na aktywne zapewnienie ulepszeń strukturalnych, dobrze ukierunkowanych inwestycji oraz środków regulacyjnych służących długoterminowej konkurencyjności UE i jej państw członkowskich. Poniższe zalecenia przyczyniają się do realizacji tych priorytetów.

(5) W 2023 r. europejski semestr na rzecz koordynacji polityki gospodarczej nadal rozwija się równolegle z wdrażaniem Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Pełne wdrożenie planów odbudowy i zwiększania odporności pozostaje nieodzowne do realizacji priorytetów politycznych w ramach europejskiego semestru, ponieważ plany te uwzględniają wszystkie stosowne zalecenia dla poszczególnych krajów wydane w ostatnich latach lub ich znaczną część. Zalecenia dla poszczególnych krajów na lata 2019, 2020 i 2022 pozostają aktualne również w odniesieniu do planów odbudowy i zwiększania odporności, które są uzupełniane, aktualizowane lub zmieniane zgodnie z art. 14, 18 i 21 rozporządzenia (UE) 2021/241.

(6) Przyjęte w dniu 27 lutego 2023 r. rozporządzenie w sprawie REPowerEU[7] ma na celu szybkie zredukowanie zależności Unii Europejskiej od importu paliw kopalnych z Rosji. Przyczyni się to do bezpieczeństwa energetycznego i dywersyfikacji dostaw energii w Unii przy jednoczesnym zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zdolności magazynowania energii oraz efektywności energetycznej. Rozporządzenie to umożliwia państwom członkowskim dodanie do krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności nowego rozdziału dotyczącego REPowerEU w celu finansowania kluczowych reform i inwestycji, które pomogą w osiągnięciu celów REPowerEU. Przyczynią się one również do pobudzenia konkurencyjności unijnego przemysłu neutralnego emisyjnie, zgodnie z założeniami Planu przemysłowego Zielonego Ładu na miarę epoki neutralności emisyjnej, oraz do realizacji zaleceń krajowych dotyczących energii, wydanych w 2022 r. oraz w stosownych przypadkach w 2023 r. Rozporządzeniem w sprawie REPowerEU wprowadzono nową kategorię bezzwrotnego wsparcia finansowego, udostępnianego państwom członkowskim na finansowanie nowych reform i inwestycji związanych z energią w ramach planów odbudowy i zwiększania odporności.

(7) Dnia 8 marca 2023 r. Komisja przyjęła komunikat zawierający wytyczne dotyczące polityki fiskalnej w 2024 r. Jego celem jest wsparcie państw członkowskich w przygotowaniu programów stabilności i konwergencji, a przez to wzmocnienie koordynacji polityki[8]. Komisja przypomniała, że ogólna klauzula wyjścia paktu stabilności i wzrostu zostanie zdezaktywowana z końcem 2023 r. Zaapelowała, by w latach 2023–2024 polityka fiskalna służyła zapewnieniu średniookresowej zdolności do obsługi długu, jak również zwiększeniu potencjalnego wzrostu w zrównoważony sposób. Zachęciła państwa członkowskie, aby w swoich programach stabilności i konwergencji na 2023 r. określiły, w jaki sposób ich plany fiskalne zapewnią przestrzeganie wartości referencyjnej, która w odniesieniu do deficytu wynosi 3 %

---

6 COM(2023) 168 final.

7 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/435 z dnia 27 lutego 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/241 w odniesieniu do rozdziałów REPowerEU w planach odbudowy i zwiększania odporności oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1303/2013, (UE) 2021/1060 i (UE) 2021/1755 oraz dyrektywy 2003/87/WE (Dz.U. L 63 z 28.2.2023, s. 1).

8 COM(2023) 141 final.

PKB, jak również realistyczną i ciągłą redukcję długu lub utrzymanie go na ostrożnym poziomie w perspektywie średnioterminowej. Komisja wezwała państwa członkowskie, by stopniowo wycofywały krajowe środki fiskalne służące ochronie gospodarstw domowych i przedsiębiorstw przed wstrząsem spowodowanym wzrostem cen energii, rozpoczynając od środków najmniej ukierunkowanych. Wskazała, że jeżeli przedłużenie środków wsparcia okazałoby się konieczne ze względu na ponowną presję związaną z cenami energii, państwa członkowskie powinny znacznie lepiej niż w przeszłości ukierunkować takie środki na gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa w trudnej sytuacji. Komisja zaproponowała, by zalecenia fiskalne były przedstawiane w ujęciu ilościowym i zróżnicowane oraz formułowane na podstawie wydatków pierwotnych netto zgodnie z propozycją przedstawioną w jej komunikacie w sprawie kierunków reformy unijnych ram zarządzania gospodarczego[9]. Zaleciła, by wszystkie państwa członkowskie w dalszym ciągu chroniły inwestycje finansowane ze środków krajowych i zapewniały skuteczne wykorzystanie Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności i innych funduszy UE, w szczególności w świetle zielonej i cyfrowej transformacji oraz celów dotyczących odporności. Komisja zapowiedziała, że zaproponuje Radzie wszczęcie procedur nadmiernego deficytu opartych na kryterium deficytu wiosną 2024 r. na podstawie danych dotyczących wyników budżetu za 2023 r., zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

(8) Dnia 26 kwietnia 2023 r. Komisja przedstawiła wnioski ustawodawcze mające na celu wdrożenie kompleksowej reformy unijnych przepisów dotyczących zarządzania gospodarczego. Głównym celem wniosków jest poprawa stabilności długu publicznego i wspieranie – przez reformy i inwestycje – trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu we wszystkich państwach członkowskich. We wnioskach przewiduje się zapewnienie państwom członkowskim większej kontroli nad ich planami średnioterminowymi, a jednocześnie wprowadzenie bardziej rygorystycznego systemu egzekwowania przepisów, aby zagwarantować wywiązywanie się przez państwa członkowskie ze zobowiązań podjętych w średnioterminowych planach fiskalno-strukturalnych. Planuje się zakończenie prac legislacyjnych w 2023 r.

(9) W dniu 30 kwietnia 2021 r. Łotwa przedstawiła Komisji swój krajowy plan odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z art. 18 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/241. Na podstawie art. 19 rozporządzenia (UE) 2021/241 Komisja oceniła adekwatność, skuteczność, efektywność oraz spójność planu odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi oceny zawartymi w załączniku V do tego rozporządzenia. W dniu 13 lipca 2021 r. Rada przyjęła decyzję w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Łotwy[10]. Uruchomienie transz jest uzależnione od decyzji Komisji podjętej zgodnie z art. 24 ust. 5 rozporządzenia (UE) 2021/241 i stwierdzającej, że Łotwa osiągnęła w zadowalający sposób odpowiednie kamienie milowe i wartości docelowe określone w decyzji wykonawczej Rady. Osiągnięcie w zadowalający sposób zakłada, że działania związane z uprzednio osiągniętymi kamieniami milowymi i wartościami docelowymi nie zostały odwrócone.

---

9 COM(2022) 583 final.

10 Decyzja wykonawcza Rady z dnia 13 lipca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Łotwy (ST 10157/21; ST 10157/21 ADD 1; ST 10157/21 ADD 1 COR 1).

(10) W dniu 25 kwietnia 2023 r. Łotwa przedłożyła swój krajowy program reform na 2023 r., a w dniu 17 kwietnia 2023 r. – swój program stabilności na 2023 r., zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1466/97. W celu uwzględnienia powiązań między tymi dwoma programami poddano je jednoczesnej ocenie. Zgodnie z art. 27 rozporządzenia (UE) 2021/241 krajowy program reform na 2023 r. odzwierciedla również półroczne sprawozdania Łotwy z postępów w realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności.

(11) W dniu 24 maja 2023 r. Komisja opublikowała sprawozdanie krajowe dotyczące Łotwy na 2023 r.[11]. Oceniła w nim postępy Łotwy we wdrażaniu stosownych zaleceń dla tego kraju przyjętych przez Radę w latach 2019–2022 oraz podsumowała realizację planu odbudowy i zwiększania odporności przez Łotwę. Na podstawie tej analizy w sprawozdaniu krajowym wskazano luki w stosunku do wyzwań, których nie uwzględniono w planie odbudowy i zwiększania odporności lub uwzględniono je jedynie częściowo, a także nowe i pojawiające się wyzwania. Oceniono w nim również postępy Łotwy we wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych oraz w realizacji głównych celów UE dotyczących zatrudnienia, umiejętności i ograniczania ubóstwa, a także postępy w realizacji celów ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju.

(12) Komisja przeprowadziła szczegółową ocenę sytuacji dla Łotwy na podstawie art. 5 rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 i opublikowała jej wyniki w dniu 24 maja 2023 r.[12] Stwierdziła, że na Łotwie nie występują zakłócenia równowagi makroekonomicznej. W szczególności podatność na zagrożenia związane z zadłużeniem zewnętrznym oraz mieszkalnictwem jest wciąż niewielka; występuje ryzyko dla konkurencyjności, ale w ogólnym ujęciu wydaje się być w najbliższej przyszłości ograniczone. Niedawne zwiększenie deficytu obrotów bieżących było znaczne, ale oczekuje się, że w tym roku, a następnie w 2024 r. nastąpi jego istotne zmniejszenie. Przewiduje się, że międzynarodowa pozycja inwestycyjna netto Łotwy, która w ostatnim dziesięcioleciu wyraźnie się poprawiła, nie ulegnie znaczącym zmianom. Niemniej jednak inflacja i presje płacowe, jeżeli się utrzymają, stwarzają ryzyko pogorszenia konkurencyjności Łotwy, zwłaszcza ze względu na inflację bazową, która znacznie przekracza średnią w strefie euro. Mimo że w ostatnim czasie wzrost cen nieruchomości mieszkalnych nasilił się, zawyżanie tych cen nie wydaje się znaczne. Ponadto pod koniec 2022 r. nastąpiło spowolnienie wzrostu cen nieruchomości mieszkalnych, udzielanie kredytów hipotecznych jest na niskim poziomie, a zadłużenie gospodarstw domowych jest ograniczone i zmniejsza się w relacji do dochodów gospodarstw domowych. Łotwa zmaga się z kluczowymi strukturalnymi wyzwaniami gospodarczymi związanymi z malejącą podażą pracy, co przyczynia się do szybkiego wzrostu jednostkowych kosztów pracy i stwarza ryzyko pogorszenia konkurencyjności w perspektywie średnioterminowej. Otoczenie polityki jest ogólnie korzystne, ale dodatkowe wysiłki mogłyby pomóc przeciwdziałać ryzyku wynikającemu ze wskazanych podatności na zagrożenia. Ważna pod tym względem byłaby polityka mająca na celu ochronę konkurencyjności, w tym środki podnoszące jakość i wielkość podaży pracy. Skrócenie procesu udzielania pozwoleń na budowę przyczyniłoby się do wspierania podaży mieszkań i do poprawy sytuacji na rynku nieruchomości mieszkalnych.

[11] SWD(2023) 614 final.
[12] SWD(2023) 636 final.

(13) Z danych zweryfikowanych przez Eurostat[13] wynika, że deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych Łotwy spadł z 7.1 % PKB w 2021 r. do 4,4 % w 2022 r., natomiast dług sektora instytucji rządowych i samorządowych zmniejszył się z 43,7 % PKB na koniec 2021 r. do 40,8 % na koniec 2022 r. W dniu 24 maja 2023 r. Komisja opublikowała sprawozdanie na podstawie art. 126 ust. 3 TFUE[14], w którym omówiono sytuację budżetową Łotwy, ponieważ deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych tego państwa przekroczył w 2022 r. określoną w Traktacie wartość referencyjną wynoszącą 3 % PKB. W sprawozdaniu stwierdzono, że kryterium deficytu nie zostało spełnione. Zgodnie z komunikatem z dnia 8 marca 2023 r.[15] Komisja nie zaproponowała wszczęcia nowych procedur nadmiernego deficytu wiosną 2023 r., ale stwierdziła, że zaproponuje Radzie wszczęcie procedur nadmiernego deficytu opartych na kryterium deficytu wiosną 2024 r., na podstawie danych dotyczących wyników budżetu za 2023 r. Łotwa powinna uwzględnić tę kwestię przy wykonywaniu budżetu na 2023 r. i przygotowywaniu projektu planu budżetowego na 2024 r.

(14) Na saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych miały wpływ środki z zakresu polityki fiskalnej przyjęte w celu złagodzenia gospodarczych i społecznych skutków wzrostu cen energii. W 2022 r. takie środki zwiększające wydatki obejmowały: rekompensatę kosztów ogrzewania (w zależności od wykorzystywanego źródła energii) oraz obniżkę rachunków za energię elektryczną dla gospodarstw domowych; miesięczne świadczenia dla gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji i rodzin z dziećmi, jak również wcześniejszą indeksację emerytur; dotacje dla przedsiębiorstw energochłonnych oraz rekompensatę wzrostu kosztów energii elektrycznej dla przedsiębiorstw. Komisja szacuje, że koszty budżetowe netto tych środków w 2022 r. wyniosły 1,5 % PKB. Na saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych miały również wpływ koszty budżetowe tymczasowej ochrony wysiedleńców z Ukrainy, które szacuje się na 0,2 % PKB w 2022 r. Jednocześnie szacowany koszt tymczasowych środków nadzwyczajnych w związku z COVID-19 spadł do 1,2 % PKB w 2022 r. z 5,0 % PKB w 2021 r.

(15) W dniu 18 czerwca 2021 Rada zaleciła, by w 2022 r. Łotwa[16] kontynuowała wspierający kurs polityki fiskalnej, wykorzystując m.in. impuls zapewniony przez Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, oraz utrzymała inwestycje finansowane ze środków krajowych. Rada zaleciła również Łotwie utrzymanie pod kontrolą wzrostu wydatków bieżących finansowanych ze środków krajowych.

(16) Według szacunków Komisji kurs polityki fiskalnej[17] w 2022 r. był neutralny, na poziomie 0,0 % PKB, co było odpowiednie w kontekście wysokiej inflacji. Zgodnie

---

13 Eurostat-Euro Indicators (Wskaźniki dotyczące euro, Eurostat), 47/2023, 21.4.2023.

14 COM(2023) 631 final, 24.5.2023.

15 COM(2023) 141 final, 8.3.2023.

16 Zalecenie Rady z dnia 18 czerwca 2021 r. zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Łotwę programu stabilności na 2021 r., Dz.U. C 304 z 29.7.2021, s. 63.

17 Kurs polityki fiskalnej jest mierzony zmianą wydatków pierwotnych (po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów), z wyłączeniem tymczasowych działań nadzwyczajnych związanych z kryzysem COVID-19, lecz z uwzględnieniem wydatków finansowanych z bezzwrotnego wsparcia (dotacji) w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz innych funduszy UE, w stosunku do średniookresowego wzrostu potencjalnego. Więcej szczegółowych informacji można znaleźć w ramce 1 w tablicach statystycznych w dziedzinie fiskalnej.

z zaleceniem Rady Łotwa nadal wspierała odbudowę za pomocą inwestycji finansowanych z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Wydatki finansowane z dotacji w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz innych funduszy UE wyniosły 1,1 % PKB w 2022 r. (1,3 % PKB w 2021 r.). Ze względu na ograniczone zdolności oraz wzrost cen w budownictwie niektóre inwestycje finansowane z dotacji w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności i z innych funduszy UE w 2022 r. zostały opóźnione, co spowodowało niewielkie zmniejszenie wydatków. Inwestycje finansowane ze środków krajowych miały restrykcyjny, wynoszący 1,2 pp., wpływ na kurs polityki fiskalnej[18]. Łotwa nie utrzymała zatem inwestycji finansowanych ze środków krajowych, co nie jest zgodne z zaleceniem Rady. Jednocześnie wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych ze środków krajowych (po skorygowaniu o nowe działania po stronie dochodów) miał restrykcyjny, wynoszący 0,3 pp., wpływ na kurs polityki fiskalnej. W związku z tym Łotwa w wystarczającym stopniu kontrolowała wzrost wydatków bieżących finansowanych ze środków krajowych.

(17) Scenariusz makroekonomiczny, na którym oparto prognozy budżetowe w programie stabilności, jest ostrożny w 2023 r. i w późniejszym okresie. Rząd prognozuje, że realny PKB nie zmieni się w 2023 r., a następnie wzrośnie o 2,0 % w 2024 r. Z kolei w prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się wyższy wzrost realnego PKB – o 1,4 % w 2023 i o 2,8 % w 2024 r., co wynika z uwzględnienia nowo przekazanych danych w porównaniu z programem stabilności, mianowicie rewizji danych dotyczących wzrostu PKB w 2022 r. oraz szybkich szacunków za pierwszy kwartał 2023 r., które wskazują na wyższy wzrost PKB, niż wcześniej przewidywano. W obu prognozach przewiduje się jednak bardziej zbliżony wzrost nominalnego PKB – w programie stabilności prognozuje się wzrost o 11,7 % w 2023 r. i o 5,5 % w 2024 r., natomiast w prognozie Komisji odpowiednio o 10,5 % i 5,6 %.

(18) W programie stabilności na 2023 r. rząd przewiduje, że wskaźnik deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrośnie w 2023 r. do 4,0 % PKB. Korekta deficytu w 2023 r. odzwierciedla głównie zmiany wydatków. Oczekuje się, że stopniowe znoszenie większości środków wsparcia związanych z pandemią będzie miało wpływ zmniejszający deficyt, ponadto zryczałtowany wydatek w 2022 r. na utworzenie krajowej rezerwy gazu nie jest przewidziany na 2023 r. Oszczędności te zostaną częściowo zrównoważone środkami po stronie wydatków, ujętymi w pakiecie budżetowym na 2023 r., takimi jak podwyżki płac pracowników administracji publicznej i personelu medycznego, wyższe wydatki bieżące na świadczenia opieki zdrowotnej, naukę, badania i szkolnictwo wyższe, a także znaczny pakiet inwestycji publicznych w obszarze obrony i bezpieczeństwa wewnętrznego. Spodziewane są też większe wydatki na emerytury i dodatki w związku z wyższymi współczynnikami indeksacji. W programie przewidziano, że relacja długu sektora instytucji rządowych

[18] Ten restrykcyjny wpływ wynika w szczególności z niższych wydatków na projekty inwestycyjne współfinansowane z funduszy UE, które wpłynęły też na zmiany współfinansowania krajowego (zwłaszcza instytucji samorządowych na szczeblu lokalnym), a także z przekazania sprzętu wojskowego Ukrainie, co rejestruje się jako ujemne nakłady brutto na środki trwałe kompensowane przez transfer kapitałowy.

Jednocześnie inne wydatki kapitałowe finansowane ze środków krajowych miały ekspansywny wpływ, który wyniósł 1,7 pp. PKB. Wzrost pozostałych wydatków kapitałowych można wyjaśnić głównie dwoma czynnikami – utworzeniem rezerw gazu ziemnego dla zapewnienia bezpieczeństwa krajowych dostaw energii oraz dostarczeniem sprzętu wojskowego Ukrainie.

i samorządowych do PKB spadnie z 40,8 % na koniec 2022 r. do 39,6 % na koniec 2023 r. W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się deficyt publiczny w wysokości 3,8 % PKB w 2023 r. Jest to zgodne z poziomem deficytu prognozowanym w programie stabilności. W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się nieco wyższy poziom relacji długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB, wynoszący 39,8 % na koniec 2023 r.

(19) Oczekuje się, że na saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2023 r. nadal będą miały wpływ środki przyjęte w celu złagodzenia gospodarczych i społecznych skutków wzrostu cen energii. Obejmują one głównie środki z 2022 r., których okres obowiązywania przedłużono. W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się, że koszty budżetowe netto środków wsparcia wyniosą 1,0 % PKB w 2023 r.[19] Wydaje się, że większość środków w 2023 r. nie jest skierowana do gospodarstw domowych ani przedsiębiorstw znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji i nie zachowuje w pełni sygnału cenowego do zmniejszenia zapotrzebowania na energię i zwiększenia efektywności energetycznej. W rezultacie kwotę ukierunkowanych środków wsparcia, którą należy uwzględnić w ocenie zgodności z zaleceniem na 2023 r., szacuje się w prognozie Komisji z wiosny 2023 r. na 0,1 % PKB w 2023 r. (w porównaniu z 0,5 % PKB w 2022 r.). Prognozuje się, że koszty budżetowe tymczasowej ochrony wysiedleńców z Ukrainy wzrosną o 0,1 pp. PKB w porównaniu z 2022 r. Ponadto, do poprawy salda sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2023 r. powinno się przyczynić stopniowe wycofywanie tymczasowych środków nadzwyczajnych związanych z COVID-19 sięgających 1,2 % PKB.

(20) W dniu 12 lipca 2022 r. Rada zaleciła Łotwie[20] podjęcie działań dla zapewnienia, aby w 2023 r. wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych ze zasobów krajowych był zgodny z ogólnie neutralnym kursem polityki[21], przy uwzględnieniu dalszego tymczasowego i ukierunkowanego wsparcia dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw najbardziej narażonych na podwyżki cen energii oraz dla osób uciekających z Ukrainy. Łotwa powinna być gotowa do dostosowania wydatków bieżących do zmieniającej się sytuacji. Łotwie zalecono również rozwijanie inwestycji publicznych na rzecz zielonej i cyfrowej transformacji oraz na rzecz bezpieczeństwa energetycznego, uwzględniając inicjatywę REPowerEU, m.in. poprzez wykorzystanie Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz innych funduszy UE.

(21) W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się, że kurs polityki fiskalnej będzie w 2023 r. ekspansywny (-0,9 % PKB), w związku z wysoką inflacją. W 2022 r. kurs polityki fiskalnej był neutralny (0,0 % PKB). Przewiduje się, że wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych ze środków krajowych (po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów) w 2023 r. będzie mieć ekspansywny, wynoszący 0,5 % PKB, wpływ na kurs polityki fiskalnej. Obejmuje to zmniejszenie o 0,4 % PKB kosztów ukierunkowanych środków wsparcia dla gospodarstw

---

19 Podana wartość liczbowa odzwierciedla poziom rocznych kosztów budżetowych tych środków, w tym bieżących dochodów i wydatków, a także – w stosownych przypadkach – środków w zakresie nakładów inwestycyjnych.

20 Zalecenie Rady z dnia 12 lipca 2022 r. w sprawie krajowego programu reform Łotwy na 2022 r., zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Łotwę programu stabilności na 2022 r., Dz.U. C 334 z 1.9.2022, s. 112.

21 Na podstawie prognozy Komisji z wiosny 2023 r. średniookresowy (średnia z 10 lat) wzrost produktu potencjalnego Łotwy, wykorzystywany do pomiaru kursu polityki fiskalnej, szacuje się na 11,5 % w ujęciu nominalnym.

domowych i przedsiębiorstw najbardziej narażonych na wzrost cen energii. Obejmuje to również wyższe (o 0,1 % PKB) koszty zapewnienia tymczasowej ochrony osobom wysiedlonym z Ukrainy. Ekspansywny wpływ bieżących wydatków pierwotnych netto finansowanych ze środków krajowych nie wynika zatem z ukierunkowanego wsparcia dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw najbardziej narażonych na wzrost cen energii oraz dla osób uciekających z Ukrainy. Ekspansywny wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych ze środków krajowych (po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów) napędzany jest przez środki po stronie wydatków ujęte w pakiecie budżetowym na 2023 r., m.in. podwyżki płac pracowników administracji publicznej i personelu medycznego, dodatkowe wydatki bieżące na onkologię, naukę i działalność badawczą oraz inne dyskrecjonalne wydatki bieżące na rzecz krajowej administracji, jak również wyższe nakłady na emerytury i dodatki. Podsumowując, prognozowany wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych ze środków krajowych nie jest zgodny z zaleceniem Rady. Przewiduje się, że wydatki finansowane z dotacji w ramach Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz innych funduszy UE wyniosą w 2023 r. 2,2 % PKB, podczas gdy inwestycje finansowane ze środków krajowych będą miały ekspansywny, wynoszący 1,0 pp., wpływ na kurs polityki fiskalnej.[22] W związku z tym Łotwa planuje sfinansować dodatkowe inwestycje ze środków Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz innych funduszy UE i przewiduje się, że utrzyma inwestycje finansowane ze środków krajowych. Łotwa planuje sfinansować inwestycje publiczne na rzecz zielonej i cyfrowej transformacji oraz bezpieczeństwa energetycznego, m.in. zakup pojazdów z napędem elektrycznym na potrzeby transportu publicznego, zwiększenie efektywności energetycznej budynków wielomieszkaniowych i nieruchomości komercyjnych, modernizację elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, poprawę zdolności reagowania służb ratownictwa, centralizację platform cyfrowych i systemów zarządzania w sektorze publicznym, rozwój umiejętności cyfrowych oraz cyfryzację procesów w przedsiębiorstwach, rozwój infrastruktury szerokopasmowej, jak i poprawę cyfryzacji sektora edukacji, które to inwestycje są w dużej mierze finansowane z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności i innych funduszy UE.

(22) Według programu stabilności deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych zmaleje do 2,5 % PKB w 2024 r. Spadek w 2024 r. wynika głównie z wycofywania środków wsparcia łagodzących skutki wysokich cen energii oraz z braku wydatków bieżących związanych z pandemią COVID-19, a także z zakończenia w 2023 r. inwestycji wspierających odnowę po pandemii. W programie przewiduje się, że relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB na koniec 2024 r. wzrośnie nieznacznie do 39,7 %. Przy uwzględnieniu środków z zakresu polityki znanych w dacie granicznej prognozy deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych przewidziany w prognozie Komisji z wiosny 2023 r. ma wynieść 2,7 % PKB w 2024 r. Jest to zgodne z poziomem deficytu prognozowanym w programie. W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się wyższy poziom

[22] Przewiduje się, że pozostałe wydatki kapitałowe finansowane ze środków krajowych będą miały restrykcyjny wpływ, który wyniesie 1,7 pp. PKB, ze względu na fakt, że w prognozie Komisji na 2023 r. nie uwzględniono utworzenia rezerwy gazu ziemnego w celu zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii ani pomocy wojskowej dla Ukrainy.

relacji długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB, wynoszący 40,5 % na koniec 2024 r., głównie z uwagi na niższy nominalny PKB.

(23) Program stabilności przewiduje stopniowe znoszenie wszystkich środków wsparcia w dziedzinie energii w 2024 r. Komisja również zakłada całkowite stopniowe znoszenie środków wsparcia energetycznego w 2024 r. Opiera się to na założeniu, że nie dojdzie do ponownego wzrostu cen energii.

(24) W rozporządzeniu Rady (WE) nr 1466/97 wymaga się osiągnięcia rocznej korekty strukturalnego salda budżetowego prowadzącej do średniookresowego celu budżetowego, przyjmując 0,5 % PKB jako punkt odniesienia dla tej korekty[23]. Biorąc pod uwagę względy stabilności fiskalnej[24] i potrzebę zredukowania deficytu poniżej wartości referencyjnej wynoszącej 3 % PKB, odpowiednia będzie poprawa salda strukturalnego o co najmniej 0,5 % PKB w 2024 r. Aby zapewnić taką poprawę, wzrost wydatków pierwotnych netto finansowanych ze środków krajowych[25] nie powinien przekroczyć 3,0 % w 2024 r., co znajduje odzwierciedlenie w niniejszym zaleceniu. Przyczyni się to również do ograniczenia inflacji bazowej, której poziom znacznie przekracza średnią dla strefy euro i która – jeśli się utrzyma – mogłaby doprowadzić do spadku konkurencyjności. Jednocześnie należy stopniowo wycofywać pozostałe środki wsparcia w dziedzinie energii (obecnie szacowane przez Komisję na 1,0 % PKB w 2023 r.), obserwując rozwój sytuacji na rynku energii i rozpoczynając od środków najmniej ukierunkowanych, a uzyskane w ten sposób oszczędności powinny zostać przeznaczone na zmniejszenie deficytu publicznego. Według szacunków Komisji doprowadzi to do wzrostu wydatków pierwotnych netto, który będzie niższy od maksymalnej stopy wzrostu zalecanej na 2024 r. Prognoza Komisji z wiosny 2023 r. wskazuje ponadto, że wzrost bieżących wydatków pierwotnych netto finansowanych ze środków krajowych w 2023 r. nie jest zgodny z zaleceniem Rady. Jeżeli zostanie to potwierdzone, odpowiedni będzie niższy wzrost wydatków pierwotnych netto w 2024 r.

(25) Przy założeniu niezmiennego kursu polityki w prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewidziano, że wzrost wydatków pierwotnych netto finansowanych ze środków krajowych wyniesie w 2024 r. 1,3 %, czyli będzie niższy od zalecanej stopy wzrostu.

(26) Zgodnie z programem oczekuje się, że inwestycje publiczne wzrosną z 5,5 % PKB w 2023 r. do 6,1 % PKB w 2024 r. Uwzględnia to zarówno wyższe inwestycje finansowane ze środków krajowych, jak i wyższe inwestycje finansowane przez UE, w tym za pośrednictwem Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

(27) W programie stabilności przedstawiono średnioterminową ścieżkę fiskalną do 2026 r. Według programu deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych ma się

---

[23] Por. art. 5 rozporządzenia Rady (WE) nr 1466/97, w którym wymagana jest również korekta przekraczająca wartość 0,5 % PKB w przypadku państw członkowskich o poziomie długu publicznego przekraczającym 60 % PKB lub z bardziej istotnym ryzykiem dotyczącym długookresowej zdolności do obsługi długu.

[24] Komisja oszacowała, że Łotwa będzie potrzebować średniego rocznego wzrostu strukturalnego salda pierwotnego, wyrażonego jako odsetek PKB, o 0,0 pp., aby zapewnić utrzymanie długu publicznego na ostrożnym poziomie w perspektywie średnioterminowej. Szacunki te oparto na prognozie Komisji z jesieni 2022 r. Punktem wyjścia do tego oszacowania była prognoza deficytu i długu sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2024 r., w której założono, że środki wsparcia w dziedzinie energii zostaną wycofane w 2024 r.

[25] Wydatki pierwotne netto definiuje się jako wydatki finansowane ze środków krajowych po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów i z wyłączeniem wydatków z tytułu odsetek oraz cyklicznych wydatków związanych z bezrobociem.

zmniejszyć do 2,2 % PKB w 2025 r. i do 0,7 % PKB w 2026 r. W związku z tym planuje się, że deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych zmniejszy się do poniżej 3 % PKB w 2024 r. i utrzyma się na poziomie poniżej 3 % PKB w okresie objętym programem. W programie przewidziano, że relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB spadnie z 39,7 % na koniec 2024 r. do 38,9 % na koniec 2026 r.

(28) Udział dochodów podatkowych w PKB Łotwy jest znacznie niższy od średniej UE. Ogranicza to świadczenie usług użyteczności publicznej, zwłaszcza w zakresie opieki zdrowotnej i ochrony socjalnej. Kapitał i majątek są niedostatecznie opodatkowane w porównaniu ze średnią UE, co oznacza, że istnieją możliwości zwiększenia dochodów podatkowych. Pomimo stosunkowo wysokich stawek podatkowych dochody Łotwy z opodatkowania pracy są relatywnie niskie. Konieczne są zatem dalsze wysiłki na rzecz poprawy przestrzegania przepisów podatkowych i zwalczania szarej strefy gospodarki. W dalszym ciągu wysoki jest poziom ubóstwa i nierówności, w szczególności z powodu niewielkich nakładów na ochronę socjalną. Adekwatność siatki bezpieczeństwa socjalnego poprawiła się, ale zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wciąż jest wysokie, zwłaszcza wśród osób w najtrudniejszej sytuacji. Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w starszym wieku jest najwyższe w UE (45,9 % w porównaniu z 19,5 % w UE w 2021 r.) i bardzo wysokie także wśród osób z niepełnosprawnościami (41,2 % w porównaniu z 29,7 % w UE w 2021 r.). Dostęp do indywidualnych i dostosowanych do potrzeb usług społecznych oraz ich jakość wciąż stanowią wyzwanie z powodu niedoboru pracowników socjalnych i ich dużego obciążenia pracą, a także nierówności między poszczególnymi gminami. System opieki długoterminowej jest rozdrobniony i notuje się niewielkie postępy w procesie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki domowej i usług świadczonych na poziomie społeczności lokalnych. Adekwatność i dostępność mieszkalnictwa socjalnego jest ograniczona ze względu na niewystarczające długoterminowe finansowanie. Udział wydatków publicznych na opiekę zdrowotną w PKB jest niski w porównaniu ze średnią UE, a według programu stabilności na 2023 r. średnioterminowe plany budżetowe przewidują dalszy jego spadek, z 5,6 % PKB w 2022 r. do 3,6 % PKB w 2026 r. To znacznie mniej niż wynosi zapotrzebowanie na finansowanie publiczne w opiece zdrowotnej, szacowane na 6 % PKB do 2027 r. według wytycznych polityki w dziedzinie zdrowia publicznego na lata 2021–2027. Choć spadek ten wynika głównie ze stopniowego wycofywania tymczasowych środków wsparcia związanych z COVID-19, brakuje także planów zrównoważonego finansowania opieki zdrowotnej. Łotwa boryka się też z niedoborem pracowników sektora zdrowia, zwłaszcza pielęgniarek. W rezultacie terminowy i równy dostęp do opieki zdrowotnej jest ograniczony.

(29) Zgodnie z art. 19 ust. 3 lit. b) i kryterium 2.2 załącznika V do rozporządzenia (UE) 2021/241 plan odbudowy i zwiększania odporności zawiera obszerny zestaw wzajemnie wzmacniających się reform i inwestycji, które mają zostać wdrożone do 2026 r. Realizacja planu odbudowy i zwiększania odporności Łotwy jest na zaawansowanym etapie. Łotwa złożyła jeden wniosek o płatność, który odpowiada 9 kamieniom milowym i na podstawie którego dokonano płatności w wysokości 201 mln EUR. Na skutek obiektywnych okoliczności, związanych ze wzrostem cen energii i materiałów budowlanych oraz z ograniczeniami w łańcuchu dostaw spowodowanymi rosyjską napaścią na Ukrainę, Łotwa zamierza przedłożyć zmiany w swoim planie, jak również rozdział dotyczący REPowerEU, aby przyspieszyć dekarbonizację gospodarki i ograniczyć zależność od paliw kopalnych. Szybkie włączenie nowego rozdziału dotyczącego REPowerEU do planu odbudowy i zwiększania odporności umożliwi

finansowanie dodatkowych reform i inwestycji wspierających cele strategiczne Łotwy w dziedzinie energii i zielonej transformacji. Systematyczne i skuteczne angażowanie władz lokalnych i regionalnych, partnerów społecznych i innych właściwych zainteresowanych stron pozostaje ważne dla pomyślnej realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, a także innych polityk gospodarczych i polityk zatrudnienia wykraczających poza zakres tego planu, ponieważ służy zapewnieniu szerokiego poczucia odpowiedzialności za cały program polityczny.

(30) W 2022 r. Komisja zatwierdziła wszystkie dokumenty programowe dotyczące polityki spójności Łotwy. Szybkie wdrożenie programów polityki spójności w sposób komplementarny i synergiczny w stosunku do planu odbudowy i zwiększania odporności, w tym rozdziału dotyczącego REPowerEU, ma zasadnicze znaczenie dla zapewnienia zielonej i cyfrowej transformacji, zwiększenia odporności gospodarczej i społecznej oraz osiągnięcia zrównoważonego rozwoju terytorialnego na Łotwie.

(31) Oprócz wyzwań gospodarczych i społecznych uwzględnionych w planie odbudowy i zwiększania odporności Łotwa mierzy się z szeregiem dodatkowych wyzwań, które dotyczą dostępu do finansowania, energii i zielonej transformacji.

(32) Przepływ kredytowy do sektora prywatnego wyniósł 1 % PKB w 2021 r., znacznie poniżej stopy wzrostu gospodarki. Skutkuje to dalszą redukcją zadłużenia sektora prywatnego, które należy do najniższych w UE. Ten słaby wzrost akcji kredytowej do pewnego stopnia wiąże się ze słabym popytem, ale oddziałuje na niego także szereg wyzwań po stronie podaży. Małym i średnim przedsiębiorstwom szczególnie trudno jest uzyskać kredyt, częściowo ze względu na wyższe ryzyko kredytowe, a także z powodu wysokich kosztów kredytu i uciążliwych formalności. Ponadto słaba płynność aktywów dostępnych jako zabezpieczenie sprawia, że szczególnie trudno jest otrzymać kredyt poza regionem Rygi. Stanowi to istotną przeszkodę zarówno dla udzielania kredytów hipotecznych, jak i kredytów dla przedsiębiorstw. Działania w ramach polityki skupiały się głównie na wspieraniu kredytowania przez łączenie go z dotacjami publicznymi. Wiąże się to jednak ze znacznymi kosztami dla budżetu państwa, nie jest więc zrównoważonym sposobem na pobudzenie akcji kredytowej. Złagodzenie ograniczeń w podaży kredytów wymaga ogólnej poprawy przejrzystości i zaufania w otoczeniu działalności gospodarczej, w tym ograniczenia skali szarej strefy gospodarki. Ponadto usprawnienie postępowań upadłościowych – zmierzające do osiągnięcia wysokiego odsetka restrukturyzacji przedsiębiorstw i w miarę możliwości wyższych wskaźników egzekwowania kredytów – ograniczyłoby postrzegane przez banki ryzyko i pobudziło akcję kredytową. Ukierunkowane systemy pożyczek i gwarancji mogłyby pomóc zmniejszyć ryzyko utraty płynności przez banki przyjmujące zabezpieczenia na stosunkowo niepłynnych rynkach. Publiczne systemy kredytowania strategicznie ważnych obszarów inwestycji, takich jak zielona transformacja i rozwój regionalny, mogłyby zwiększyć efektywną konkurencję na rynku banków lub wypełnić lukę na rynku, w przypadku gdy kredyt bankowy jest zbyt drogi lub niedostępny. Publiczne systemy gwarancji i kredytowania oferują ponadto dużo bardziej opłacalny sposób wspierania prywatnych pożyczek niż systemy dotacji. Oprócz barier w dostępie do kredytów bankowych słabo rozwinięty jest też łotewski rynek alternatywnych źródeł finansowania, który ma potencjał, by poprawić dostęp firm do finansowania.

(33) Łotwa zapewniła swoją niezależność od rosyjskiego gazu, po tym jak parlament w lipcu 2022 r. podjął decyzję o zaprzestaniu kupowania gazu ziemnego od Rosji z dniem 1 stycznia 2023 r. Krajowi dostawcy gazu byli w stanie znaleźć alternatywne źródła gazu ziemnego dzięki importowi skroplonego gazu ziemnego (LNG)

z litewskiego terminala LNG w Kłajpedzie oraz fińskiego terminala LNG w Inkoo. Obecna sytuacja pokazuje, że konieczne jest przyspieszenie powolnego uruchamiania instalacji do wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii. Udział energii odnawialnej na Łotwie należy do najwyższych w UE, ale w latach 2020–2021 jego poziom uległ stagnacji. Korzystne dla Łotwy byłoby przyspieszenie działań na rzecz wykorzystania energii wiatrowej i słonecznej, co jest najbardziej opłacalnym i długoterminowym rozwiązaniem w celu zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii. Plan odbudowy i zwiększania odporności Łotwy już teraz obejmuje środki mające na celu usunięcie barier w wykorzystaniu lądowej energii wiatrowej. Można by jednak podjąć dalsze wysiłki, aby przyspieszyć wykorzystanie energii odnawialnej do wytwarzania energii elektrycznej, ogrzewania i chłodzenia. Wymagałoby to modernizacji sieci elektroenergetycznej, promowania zdecentralizowanego wytwarzania odnawialnej energii elektrycznej, elastyczności systemu elektroenergetycznego (reakcja strony popytowej i magazynowanie), dalszego usprawnienia procedur wydawania zezwoleń oraz ustanowienia ram prawnych i zachęt w celu promowania społeczności energetycznych. Dokończenie synchronizacji sieci elektroenergetycznej Łotwy z UE zwiększyłoby zdolności przesyłowe, umożliwiając integrację z siecią coraz większej części lądowych i morskich odnawialnych źródeł energii. Łotewska sieć elektroenergetyczna, podobnie jak sieci pozostałych bałtyckich państw członkowskich, pozostaje narażona na zagrożenia, ponieważ jest zsynchronizowana z siecią elektroenergetyczną BRELL (Białoruś, Rosja, Estonia, Litwa i Łotwa). Regionalna synchronizacja sieci elektroenergetycznej z resztą UE postępuje, ale nie jest jeszcze zakończona. W tym celu konieczna jest współpraca z Estonią i Litwą. Zużycie gazu ziemnego na Łotwie w okresie od sierpnia 2022 r. do marca 2023 r. spadło o 30 % w porównaniu ze średnim zużyciem gazu w tym samym okresie w ciągu poprzednich 5 lat, co przewyższa cel, jakim była redukcja o 15 %. Łotwa mogłaby kontynuować wysiłki na rzecz tymczasowego zmniejszenia zapotrzebowania na gaz do dnia 31 marca 2024 r.[26]

(34) Łotwa powinna przyspieszyć starania o zwiększenie skali środków na rzecz efektywności energetycznej w celu dekarbonizacji zasobów budowlanych, transportu i przemysłu, a także wprowadzić nowe środki finansowania i wsparcia, aby osiągnąć cele wyznaczone w strategii renowacji.

(35) Niedobory siły roboczej i kwalifikacji w sektorach i zawodach kluczowych dla zielonej transformacji, w tym w dziedzinie wytwarzania, wdrażania i serwisowania technologii neutralnych emisyjnie, powodują wąskie gardła w procesie przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu. Wysokiej jakości systemy kształcenia i szkolenia, które reagują na zmieniające się potrzeby rynku pracy, oraz ukierunkowane środki w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji mają zasadnicze znaczenie dla ograniczenia niedoborów kwalifikacji oraz promowania włączenia i realokacji siły roboczej. W celu uwolnienia niewykorzystanej podaży pracy środki te należy udostępnić zwłaszcza osobom najmocniej odczuwającym skutki zielonej transformacji oraz w sektorach i regionach najbardziej dotkniętych tą transformacją. W 2022 r. odnotowano niedobory siły roboczej w 25 z 436 zawodów, które wymagają szczególnych umiejętności lub wiedzy na potrzeby zielonej transformacji, m.in. w zawodzie elektryka i inżyniera mechanika. Niedobory siły roboczej zgłoszono jako czynnik, który ogranicza produkcję w przemyśle i budownictwie.

[26] Rozporządzenie Rady (UE) 2022/1369 i rozporządzenie Rady (UE) 2023/706.

(36) W świetle dokonanej przez Komisję oceny Rada przeanalizowała program stabilności na 2022 r., a jej opinia[27] znajduje odzwierciedlenie w zaleceniu 1 poniżej.

(37) W świetle bliskich powiązań między gospodarkami państw członkowskich strefy euro oraz z uwagi na ich wspólny wkład w funkcjonowanie unii gospodarczej i walutowej Rada zaleciła, by państwa członkowskie strefy euro podjęły działania, w tym za pośrednictwem planów odbudowy i zwiększania odporności, mające na celu (i) utrzymanie długookresowej zdolności do obsługi długu i powstrzymanie się od szerokiego wsparcia popytu zagregowanego w 2023 r., lepsze ukierunkowanie środków fiskalnych służących łagodzeniu skutków wysokich cen energii oraz zastanowienie się nad odpowiednimi sposobami wycofania wsparcia, gdy zmniejszy się presja związana z cenami energii; (ii) utrzymanie wysokiego poziomu inwestycji publicznych oraz promowanie inwestycji prywatnych, aby wspierać zieloną i cyfrową transformację; (iii) wspieranie dynamiki płac, która łagodzi spadek siły nabywczej przy jednoczesnym ograniczeniu efektu drugiej rundy w odniesieniu do inflacji, dalsze udoskonalanie aktywnej polityki rynku pracy i rozwiązanie problemu niedoboru wykwalifikowanej kadry; (iv) poprawę otoczenia działalności gospodarczej oraz zapewnienie, by wsparcie w dziedzinie energii dla przedsiębiorstw było racjonalne pod względem kosztów, tymczasowe, ukierunkowane na rentowne przedsiębiorstwa oraz utrzymało zachęty do zielonej transformacji; oraz (v) zachowanie stabilności makrofinansowej i monitorowanie ryzyka, a jednocześnie kontynuację prac nad dokończeniem budowy unii bankowej. W przypadku Łotwy zalecenia 1, 2, 3 i 4 przyczyniają się do realizacji pierwszego, drugiego, trzeciego i czwartego zalecenia dla strefy euro,

NINIEJSZYM ZALECA Łotwie podjęcie w latach 2023 i 2024 działań mających na celu:

1. Wycofanie obowiązujących środków wsparcia w dziedzinie energii do końca 2023 r. i wykorzystanie uzyskanych w ten sposób oszczędności do zmniejszenia deficytu publicznego. Gdyby ponowne podwyżki cen energii wymagały wdrożenia środków wsparcia, zapewnienie, by środki te były ukierunkowane na ochronę gospodarstw domowych i przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji, były możliwe do udźwignięcia przez budżet i zapewniały zachęty do oszczędzania energii.

   Zapewnienie rozważnej polityki fiskalnej, w szczególności przez ograniczenie nominalnego wzrostu wydatków pierwotnych netto finansowanych ze środków krajowych do nie więcej niż 3,0 % w 2024 r.

   Utrzymanie inwestycji publicznych finansowanych ze środków krajowych i zapewnienie skutecznej absorpcji dotacji w ramach RRF i innych funduszy UE, w szczególności w celu wspierania zielonej i cyfrowej transformacji.

   W okresie po 2024 r. kontynuowanie średniookresowej strategii fiskalnej polegającej na stopniowej i zrównoważonej konsolidacji, w połączeniu z inwestycjami i reformami prowadzącymi do wyższego zrównoważonego wzrostu gospodarczego, aby osiągnąć ostrożną sytuację fiskalną w średnim okresie.

   Rozszerzenie opodatkowania, w tym podatków od majątku i kapitału, oraz poprawę adekwatności opieki zdrowotnej i ochrony socjalnej.

2. Dalsze wdrażanie planu odbudowy i zwiększania odporności w stałym tempie oraz sprawne sfinalizowanie rozdziału dotyczącego REPowerEU w celu szybkiego

[27] Na podstawie art. 5 ust. 2 i art. 9 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1466/97.

rozpoczęcia jego wdrażania. Szybkie wdrożenie programów polityki spójności w sposób ściśle komplementarny i synergiczny w stosunku do planu odbudowy i zwiększania odporności.

3. Poprawę dostępu do finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw za pomocą publicznych systemów kredytowania i gwarancji mających na celu ułatwienie inwestycji o strategicznym znaczeniu, w szczególności w dziedzinie zielonej transformacji i rozwoju regionalnego.

4. Ograniczenie ogólnej zależności od paliw kopalnych przez przyspieszenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w szczególności lądowej i morskiej energii wiatrowej oraz energii słonecznej, a także wzmocnienie środków na rzecz efektywności energetycznej, np. za pomocą nowych środków finansowania i wsparcia służących osiągnięciu celów długoterminowej strategii renowacji. Zapewnienie wystarczającej przepustowości połączeń międzysystemowych w celu zwiększenia bezpieczeństwa dostaw oraz kontynuowanie synchronizacji z siecią elektroenergetyczną UE. Wzmożenie wysiłków w ramach polityki mających na celu zapewnienie i nabywanie umiejętności potrzebnych do zielonej transformacji.

Sporządzono w Brukseli dnia […] r.

W imieniu Rady
Przewodniczący